

1839

Litterære Tidning.

N:o 45.

Onsdagen den 5 Juni.

1839.

Till Våren.

O Gosse, som tusen förhoppningar sår
å nyo kring dalar och höjder
och kläder vår framtid i rosor och spår
oss idel berusning och fröjder;
tätsinliga Gosse, som lofvar och ler,
hör nu, hur du håller de lösten, du ger!

Se blomman derborta, som späd skjutit upp
på dina ord, utur stoftet!
I hopp få se solen, hon öppnar sin knopp
och skrädar mot ljusblåa loftet.
Men natten kommer så bister, som jern,
och hvilken blir nu den beddrades värn?

Nyss sjöng en fågel så glad på quist.
Jag stod och lyddes på sången.
Hans maka tillredde boet tyst,
i kåra omsorger fängen.
Så kom jag igen, då var relen förodd,
och sjäder låg omkring marken strödd.

O Gosse, o Gosse, du løfve ej så!
Du ser, hur det går i fullbordan.
Gör heldre oss alla beredde uppå
den plötsliga nattsnö och nordan!
Ack lär oss, att icke det finnes ett stöd
hos våren sjelf mot den bråda död!

• E.

Hvar finnes ro?

Hvar finnes ro? — Invid Naturens barn
Bland hennes sköna blommor vill jag hvila
Och lyssna till de blå böljors larm,
Som här igenom stilla dalen ila.

O, Guds natur är för så mången kär,
Hon evig tröst uti sitt sköte bär.

Hvar finnes ro? — Till Religionen fly,
O drick med mod ur denna klara källa,
Ty Guds barnherlighet är evigt ny,
Och fram ur källans rika eder välla
Evinnerligen kärlek, hopp och tro,
En enda droppa blott ger salig ro.

Hvar finnes ro? Sist i den tysta graf.
Der ställs ett kors uppå den gröna kullen,
Ett hem det lugnaste än jorden gaf;
O der så godt man slumrar under mullen,
Ej mera utaf tidens stormar vet,
Så skönt blott drömmer om odödlighet.

Fitteratur.

Philosophisk Elementarcurs af J. W. Snellman. Första häftet, Psychologi. Stockholm 1837.
(Forts. fr. N:o 43.)

2. Phenomenologi. Genom det föregående är Anden motsatt objectiviteten och såsom sådan A. Medvetande. Anden hade i förra mom. öfverwunnit sin kroppslighet och förwandlat denna till uttryck af sin egen nu hunna verkligheit. Kroppen har blifvit ett organ, genom hvilket hänen trär i beröring med de utom varande bestämmingar, och är i denna handling a) Sinnligt medvetande, hvars föremål är en (obestånd) enskildhet och hvars vetande är en känsla, uti hvilken Jaget har sitt varande — sinnliga sensationer etc, hvilka Jaget b) ändeligen fattar såsom sina [behåller intrycket zwar abstraheradt från objectet], föreställer sig: Föreställande Medvetande, hvari anden är nu är beroende af de sridiga föremålets wexling. c) Detta beroende upphävs ändeligen i det Refleterande medvetandet, der Anden uppfattar det i föreställningarna w-

sendtliga [deras inre förhållande (ratio) det tänkbara], det i och för sig omedelbara och ursprungliga, Grund, Kraft, Orsak, Lag, Släkte etc., i förhållande hvar till sjelfwa föreställningarna nu sätta säsom secundära och förmeldade (d. v. s. medelst detta wäsendliga tankeinnehåll egande sju existens). Men då wäsendet endast i förhållande till existensen, således i vår tankentwicklung förmelst denna, är omedelbart, så är det sådant endast sju wida det är förmeldat genom det förmelade [existensen], hvilket sälunda sjelft är ett förutsatt och omedelbart. Denna öfvergång af den ena sidan i den andra är det reflecterande medvetandet i sitt yttersta resultat. Och då detta blir medvetandets objekt, så är i och med detsamma medvetandet B. Sjelfmedvetande, der medvetandet har omedelbart sig sjelf till objekt. Det är säsom sådan 1) Subjectiv Sjelfmedvetande, som är Jagets medvetande af sig sjelf, säsom af det yttre oberoende säsom frihet. Det innehåller säsom moment medvetandet och är sälunda a) Wetande d. v. s. referande sig till ett yttre objekt, säsom till en "upphåfen" förutsättning, till hvilken b) det förhåller sig säsom till det oschia [subjectets ombildande åwerkans underkastade] och åro deruti b) Wiljannde. Derigenom intråder likväl Jaget i b) ett tweformigt förhållande, det af Frihet och Nödwändighet. Ty Jaget är: fritt emot objectiviteten säsom mot det oschia. Men denna objectivitet sjelf är [sju wida den tänkes vara af subjectet ombildad]. "Jagets fria handling och deh följer, hvilka således åro mot det allmanna sjelfvetandet oschia." "Resultatet af denna Proces är dervore Jagets wetande om det Ytre Objectets oschia öfwer hufvud, för allt Sjelfmedvetande, chun (?) [hvarigenom likväl] det Subjectiva Sjelfmedvetandets bestämningar åfwenså åro af detta allmanna Sjelfmedvetandet beroende." — Den subjectiva Friheten finner sig sälunda motsatt det allmanna (nödwändiga) Sjelfmedvetandet och finner sig kunna besta säsom fritt endast i enhet med detsamma d. å. säsom c) Objectivt Sjelfmedvetande, hvilket sälunda är ett ändamål, för hvars realiseringe det brukar sin subjectivitet säsom medel. Men derigenom blir sjelfwa det subjectiva Jaget objectiveradt, fölhaktligen inom sig samma wexling af medel och ändamål som det Objectiva Sjelfmedvetandet. C. Denna enhet af Subjectivet och Objectivet är Förfnuftigt Sjelfmedvetande, kat exokän Förnuft. Hvilket sälunda, enligt hvard genesis gifvit vid handen är 1:mo ett existerande individuum, i kroppen existerande själ, 2:o all objectivitet, 3:o enhet af själ och medvetande och säsom sådan Subjectiv Ande i sin sanning. Här begynner alltså

3. Psychologien i inskränkt bemärkelse, som är "Wetenäpken om den Subjectiva Anden säsom Ande, — betraktar Andens utveckling inom sig till full Objectivitet, hvarvid den förhåller sig" 1) Theoretiskt, d. å. gör den förnuftiga verld af bestämningar, som hon omedelbart är, till sin verld," en förfnuftig verkligheit, hvari hon sattar sig säsom förfnuftigt och fritt Subject, Intelligens; 2) Praktiskt; derutinnan han, genom att weta bestämningarne säsom sju, är sjelfbestämning, fri Wilja och uppenbarar sig säsom i en objectiv verld.

ad 1) Den wetande Anden, Intelligensen är A. Åskräddande Intelligens, försunken i sin egen (tankens) utvecklingsproces, i hvarje nu en åskräddning d å en enskild, ontredd sammantäffning af mångfaldiga bestämningar; men genom Uppmärksamhet blir han B. Föreställande Intelligens d. v. s. fattar mångfalden af dessa utom hvarannan fallande åskräddningar säsom sju, existerande under formen af idéelt Rum och Tid; — Bilder. a) Omedelbar föreställning, en bild som i förhållande till åskräddningen är ett allmånt, men uppkommet genom godtycklig förknippning af deh mångfald; men b) "är (?) Leger" Intelligensen" derigenom "en verld af bilder;" förhållande sig nu säsom 1) Re productive Inbillningskraft, "ur sitt inre framkallande dessa bilder," hvilka nu ej längre bero utaf åskräddningar, utan inbördes bestämma hvarandra inom Intelligensen; hvilken bestämning beror af bildernas inbördes relation; denna är sjelf en föreställning, men helt och hållan producerad inom Intelligensen; och allmän, benämnd Symbol, i hvars frambringande fölhaktligen Int. visar sig säsom 2) Productive Inbillningskraft. Ut denna, från den ursprungliga åskräddningen lösvryckta bild gifver nu Intelligensen sjelfständigt en ny yttre existens — betecknar den och är derutinnan 3) Betecknande Intelligens, hvars förnamna material är Tonen, och högsta produkt Språket, der tecknet är namn. — E. Sässom bibeihållande och fritt framkallande namnet är Intelligensen Minne. Han har saken i namnet, hvilket sälunda i sig innefattar bestämningar, hvaraf Intelligensen bindes vid förknippningen af flera ord eller namn. Ordet är objectivt; likväl endast i och genom det tydande Subjectet, som i denna handling är E. Tänkande Intelligens; säsom sådan fölhaktligen på en gång fri och bunden af objectiva bestämningar Den fria Intelligensens enhet med denna nödwändighet är deh förfnuftighet, hvilken winnes genom tänkandets proces, hvarvid Intelligensen visar sig säsom a) Förfnuft, "Analysist uppattning af bestämningarne" — och derigenom fortgång till allt mer Abstracta bestämningar, hvilka fattas utgöra de omedelbara bestämningarnes Identities och Åtskillnad; b) Omduome, "subsumtion af de givna omedelbara bestämningarne under en allmän notion; — prædictat, Definition etc. förmelst hvilka de åter sätta s i förhållande till andra notioner. Framläggandet af detta förmelade sammahang är stutledning och Intelligensen förhåller sig derwid säsom c) Formelt Förfnuft, der bewisandet fortgår i vändligheit, så wida ej de sammabundna inbördes och ömsesidigt förbinda hvarandra och derigenom göra en in medelterm öfverflödig. Då sälunda bestämningarne ömsesidigt förmelna hvarandra, så finner Intelligensen deri Förfnuftigheten Objectiverad. Tillika wet han denna Objectivitet säsom sitt eget werk och är sälunda full Sjelfbestämning, Fri, Werkande, Wiljannde Ande.

ad 2.) Den wiljannde Anden är A. Den Praktiska känslan: "den Subjectiva Andens omedelbara medvetande af sin Frihet, sitt Jag, säsom Sjelfbestämning, bestämmande invidum," — Han har sju säsom sådan "ett inne-

håll af förförnufsig bestämningar — men vet sig icke skiljda från detta Innehåll” — “omedelbara drifter, och begår,” men hvilka tillfredsställande blir en blott fördran, ett skola; och det verkliga blir på denna ständpunkt en växlande känsla af Lust och Olust, af hvarandra utträgande, uppfyllda och uppfyllda begår. Det enda permanenta ån Subjectet sief, såsom det identiskt i denna strävan efter tillfredsställelse; dess uppsättning af sig såsom tillika “i ett begår, en särskild drift manifesterad, existerande” är “Beslut,” hvarigenom Subjectet framträder såsom Wilja-nde Individuum, s. B. Begår, övergående i Lideelse, Passion, för hvars tillfredsställande finnas flera sätt, mellan hvilka Subjectet kan välja; det är sålunda, ehuru i allmänhet bestämdt, genom valet Fritt, säl. E. Fri Wilja, som är a) Abstract Frihet: 1) den fria möjligheten, att i bestämning utgå, hvilken sålunda förutsätter bestämningar och är genom denna förutsättning bestämd, en 2) Bestämd Wilja, hvars bestämning är “Frihet att utgå i den ena eller andra af de gisna bestämningarna” b) Subjectiv Wilja, som är 1) Godtycke (Arbitrium), fritt val, hvars mål likväl är totalitet af Tillfredsställelse, Lyckslighet, hvartill fördras, att 2) begären fallas i deras förförnufsig Allmänhet, så, att det i dem oväsentliga subordineras under det väsendliga. Reflecterande Wilja, hvars ändamål äfven är Lyckslighet, men såsom tillfredsställelse af det väsendliga, i begäret. Äfven här finnes motsatsen mellan Subjectets fria åtgörande och det allmänna eller nödvändiga i bestämningarna. I den mon den Subjectiva Wiljan inom sig bilda sin frihet till öfverensstämmelse med Innehållets nödvändighet är hon 3) Tänkande Fri Wilja. Såsom sådan är hon likväl egentligen blott ”fordran på innehållets förmögenhet och dess Identitet med Subjectets Frihet. Den är således Procesen att verkliggöra denna fördran.” Den härliga nom uppkommande ”utveckling är det Rätta” och wiljan sålunda utvecklad är E. Förförnufsig Fri Wilja, Personlighet, ”hwilken är Enhet at Tänka och Wilja, samt wet sig vara denna Enhet endast såsom ett Innehåll, ett System af förförnufsig Bestämningar, hvarigenom den upphävit sin Subjectivitet och är Objectiv Ande.”

[Forts.]

Det Svenska Studentlivet af A. W. Sednare
Häftet. St. 1839.

(Forts. fr. N:o 42.)

Ett gladt lag.

“Hvad du är lycklig,” sade en af sällskapet åt Wilhelm, ”Bacchus och Venus är nu de enda gudomligheter, som förra din dyrkan; helswa Phœbus kan du lemnå å sida för en tid.”

”Såg inte det,” återtog Wilhelm, ”Phœbus är ej den tröde och allvarsamma läskarlen, han är twerton den mest bildade sällskapskarl i verlden, och förfår att ställa sig in hos gudar och gudinor af alla ständ och åldrar, eller rättare sagt, hela olymper är hans ödmjuka tjenare, till och med den modige Mars. Har du ei märkt hans allmäkt öfwer helswa krigsguden, när du sett subaltern-officerare ligga och läsa student-

examen?” tillade han frattande. ”En herrlig verld, minn-sann, der Phœbus är rådande, och Bacchus och Venus lyda under hans spira.”

”Se der ha vi den allmänna verldssjälén,” inföll Arwid, då ståkemannsellen inträdde med en stor pokal, ånda till bräddarne fyllt med punch.

”Hvilkendera?” frågade Wilhelm, ”mamsellen eller pokalen?”

”Det beror sörmodligen på hvars och ens individuella smak,” yttrade Pehr.

”Alldeles, bror,” svarade Wilhelm, ”det är något helt och hållt subjektivt. Men för att ej absolut förkasta eftersystemet, kunna vi liksom Neoplatonikerne antaga en högre och en lägre verldssjäl.”

”Hvilkendera anser du för den lägre? frågade Butler.

”Punchen, det förstas,” svarade Wilhelm, ”daktad den uppenbarar sig i gyllene manifestationer.”

Sått er nu, gubbar, och låt pokalen gå omkring,” sade Viktor.

”Ambire poculum oportet!” utropade någon.

”Aha, jag förstår, liksom de romerske kandidaterne för att prensare homines,” sade en annan.

”Åtminstone den irre menniskan,” sade Butler småleende.

”Deze Romare blewo ofta alldeles utblottade genom sina viserationer, och vi skola hoppas, att det samma händer den ifrågavarande kandidaten,” inföll Wilhelm.

”Vi skola binda till lika bra som det romerska folket gjorde,” svarade Pehr.

”Ja, årelystnaden spelar en stor roll ibland mensliga liv-delsar,” yttrade någon.

”Såg snarare, att den spelar hufwudrollen,” svarade Wilhelm. ”Åtminstone i affende på sina verknings; den är ett lika nödvändigt wilkor för verldshistorien, som kärleksälvstry för en inre hant roman.”

”Eller för ett intressant studentliv,” inföll Arwid.

”Också det,” svarade Wilhelm frattande. ”Den ena handlar med mensligheten i gross, och den andra i minut; men begge rasa lika förförande i verlden.”

”Det går jag inte in på,” svarade Butler.

”Jo väist,” svarade Wilhelm, ”fast den ena kan till-intetgöra blott enskilda menniskors lycka, den andra nationers.”

”Hvad kärleken angår, så tycker jag, att du aldraminse har fel att hålla en sådan litania öfver densamma,” svarade Butler, ”och du tänker väl inte innesluta i samma fördömelese den grumme tyrannen, och den som, lifvad af sann årelystnad, will gagna sitt släkte, den milda regente, tänkaren, staten”

”Jag hinn inte tala ut,” svarade Wilhelm ifrigt. ”Alla våra passioner är som eldar, de kunna upplösa och uppbränna, det beror helt och hållt på det brändle, som finnes i men-

nifohjertat, ur hvilket de uppflamma. Men något stort, något gigantiskt, är merendels årelystnaden syfte."

"Hvad kärleken angår, så är mitt hjerta, ty märr, på intet vis brandsförsäkradt," svarade Pehr torrt. "Men nog lopparas jag kunna stånga ut årelystnaden."

"Hur är det då med dig, Wilhelm?" frågade Arwid. "Att du är åffare, det weta vi nog, men huru är det med den andra saken?"

"Det gören i rätt nti, att dricka der borta på åndan, medan vi tala om årelystnaden," sade Wilhelm, som ville undvika att besvara Arwids fråga. "Ålmestone har du wäl gjort bekantskap med ett miniatyporträtt af årelystnaden, som wi falla ambition?" fortfor han, vändande sig till Pehr.

"Förlat mig," afbröt någon, "för att fortsätta liknelsen mellan eldar och åreinstnad, vid hwad liknar du det saget deraf, som endast efterstråwar titlar och ordensband?"

"Bid lyktgubbar," svarade Wilhelm. "Och dersöre, mine herrar," fortfor han, i det han fattade pokalen, "önskar jag er af hjertat, att i ej mägen blixta några sådana lyktgubbar, som merendels svärtwa öfwer förruttnade ämnen... Men hwad går åt pokalen, den blir ju aldrig tom?"

"Den är en bild af ewigheten," svarade Arwid.

"Det wore wäl knåtweln, om vi inte skulle kunna förwandla den till en bild af förgångelsen," svarade Wilhelm. "Låt posten gå."

"Det wore roligt att meta din tanke i ett ämne, som jag ej kan påminna mig, att vi förr räsonnerat om," sade Wilhelm åt Butler. "Hvad tänker du om den periodiska presse, dess makt och dess verkningar?"

"Jag tycker, att den sundom sätter wederbörande allt för hårdt i pres," svarade Butler.

"Läste du tidningarna för i går? Såg du hwad herr X skick påskrifvet?"

"Sådant borde aldrig få åga rum," svarade Butler.

"Men wet du om herr X var skyldig eller ej?" frågade Wilhelm, "förr kunna vi ej domma något i den saken. Wist medger jag, att i tidningarna, liksom i andra grenar af litteraturen, all satir, som är individuell och personlig, kunde förfastas..."

"Ingen regel utan undantag, min bror," afbröt Pehr.

"Wihersligen," åter tog Wilhelm, "om till exempel den enskilda personens uppträdande i tidningsartiklarne är aldeles oändvikligt för att kunna ge ett väst dramatiskt intresse, eller en rätt åskräddig schildring af någon bland dagens händelser, som omtalas. För öfvert må hwad, som är allmänt, gerna understas veras granskning; alltid kunna de upptäcka något bristfälligt."

"Men åfwien detta i sig sjelf nyttiga vapen kan i deras händer missbrukas," svarade Butler.

"De kunna dermed undergräviva samhällets så wäl moralista som politiska väl, och med eller utan affigt locka närmare de faror, som de föregisva sig skola afslägsna," sade någon af sällskapet.

[Tors.]

Handlingar rörande Swenska kyrkans och läroverkens historia, utgivne af P. E. Thyselius. Första häftet. Örebro, Lindh. 1839. 163 s. 8:o.

Utg. anmärker, att orsaken, hvarsöre vår Kyrkhistoria ei blifvit mera bearbetad, är till stor del att söka uti brist på i ämnet utkomne Samlingar. Denna brist will Utg. genom dessa Handlingar föka att afhjälpa, och har i allmänhet föresatt sig att följa den plan, som Bislop Wallquist för sina berömda Ecclesiastika Samlingar utkastat. Flere utgivare af dylika Samlingar hafta snart af bristande affätsning nödgats upphöra med sitt arbete; men Utg. har ej genom dessa warnande exempel låtit afhålla sig från verkställandet af en längre hyst önskan. Denna osörförståthet förtjenar uppmuntran och losord.

Såsom anställd wid Riksarchivet, hvilket genom sin nya chef, Landshöfding Järla, med hvarje dag sättes i stånd, att, så wist omständigheterne medgivwa, swara mot sitt ursprungliga ändamål, har Utg. rik tillgång på materialier. Han har dels härför, dels ur Presteständets "wäl ordnade Archiv," dels (s. 73) ur Landshöfding Järlas enskilda Samlingar meddelas åtfälliga förut tryckta urkunder från Gustaf Adolfs tiderhvarf. De i detta häfte intagna handlingar röra mest Uppsala Akademies, Scholornes och Hospitalens reform, samt Consistorium Generale. Hwad som s. 2, 38, 84 meddelas, är till en del förut bekant genom Geijers Litt. Blad för 1838 f. 96, 98, 100. — Genom Kongl. Re olution af 1620 finner man s. 29, att Corrector wid Gymnasterna på denne tid "lägger och interpreterer Suense lagböcker." — Bidrag till fettigdomens historia finnes här åfwien. S. 26 är det "Pressterkaps välminta betänkande; först, att ingen blifwer efterlätet tigga öfwer hela riket med minre han haftwer K. Maj:ts tillstånd och underskrefne bref" m. m. — I Finland har Lazarus nyligen utgivnit flera Handlingar till kyrkans historia.

— a. —

På EOS prenumereras för halft år med 3 R:dr Banco på Lundeqvists Boklåda i Upsala, Bonniers i Stockholm och Gleerups i Lund, samt på alla postkontor med tillägg af postarfvodet. Få ex. sedan årets början finns mot 5 R:dr Banco.

Gefle, hos A. P. Landin.